

حجت‌الاسلام والمسلمین خسروپناه تبیین کرد

مواجهه و رابطه حوزه علمیه قم با جریان‌های روشنفکری

حجت‌الاسلام والمسلمین خسروپناه در ادامه، مباحث خود را با تشریح تفاوت سه عنوان تأسیس، بازتأسیس و احیا و بهترین گزینه برای عنوان یکصدمین سالگشت آغاز کرد و گفت: عمر جریان روشنفکری در ایران به زمان سلطنت قاجار باز می‌گردد. این جریان ابتدا توسط دانشجویان اروپا به وجود آمده و بعدها از جهان غرب وارد ایران شد. ویژگی بارز جریان روشنفکری غربی، اصالت دادن به عقل خودبنیاد است که منجر به سکولاریسم می‌شود؛ اما جریان روشنفکری ایرانی، غالباً به بُعد سکولاریسم آن تمایل نشان داده و بیشتر مقلد غرب بوده‌اند تا اینکه از عقل خودبنیاد بهره ببرند؛ از این‌رو مشاهده می‌شود، جریان‌هایی که در غرب همسو با سکولاریسم هستند، در ایران بازتاب پیدا می‌کنند و کتاب‌های آنها ترجمه می‌شود؛ اما جایی برای تفکراتی که با تکیه بر عقل خودبنیاد، به نقد جریان‌های سکولاریسم می‌پردازند، در ایران وجود ندارد.

وی افزود: روشنفکری در ایران به چهار گروه تقسیم می‌شود: روشنفکران با گرایش‌های مارکسیستی، سوسیالیستی، لیبرالیستی و روشنفکران دینی؛ اما همه این‌ها در مطلب فوق یکسان هستند که مصرف‌کننده دستاوردهای سکولار عقلانیت خودبنیاد غرب هستند.

این استاد حوزه و دانشگاه اظهار کرد: مواجهه حوزه علمیه قم، با جریان روشنفکری را می‌توان در قالب شش جریان دسته‌بندی نمود: فلسفی، کلامی، فلسفی – کلامی، استدلالی – اجتهادی، نواندیشی دینی و سنتی؛ البته ناگفته نماند که اولین مواجهه حوزه با جریان روشنفکری، توسط سید جمال‌الدین اسدآبادی اتفاق افتاد؛ اما از آنجا که او درس‌خوانده نجف

یکصد سالگی حوزه علمیه، فرصت مغتنمی برای شناخت جایگاه و منزلت و نقش حوزه در تحولات اجتماعی و بهانه‌ای برای بازخوانی یک قرن تجربه حوزه علمیه قم است. یکی از موضوعاتی که در دوره صد ساله حوزه مطرح می‌شود، موضوع «رابطه حوزه علمیه قم با جریان‌های روشنفکری» است.

حجت‌الاسلام والمسلمین خسروپناه در تبیین موضوع مطرح‌شده، گفت: می‌دانیم قرن گذشته با افول روشنفکرانی مثل عبدالرحیم طالیبوف، میرزا ملکم‌خان، آخوندزاده و سپهسالار و... در آخر به استبداد رضاخانی منجر شد. بعد از آن نیز، روند مدرنیزاسیون و غرب‌گرایی شدیدی، از طریق روشنفکرانی مثل فروغی و کسروی و‌احمد متین دنبال شد. وی در ادامه افزود: در دهه بیست، ظهور روشنفکران چپ را شاهد هستیم. در همین دوران روشنفکران دینی مثل سنگلجی، خرقانی، نجم‌آبادی و در نسل بعدی، مثل آیت‌الله طالقانی و مرحوم بازرگان، پدید آمدند. در دوران معاصر نیز، افرادی چون ملکیان و شبستری و دکتر سروش، جزء روشنفکران دینی محسوب می‌شوند.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی خاطرنشان نمود: حال سؤال این است که حوزه علمیه قم، چگونه با پدیده روشنفکری به‌طور عام و با روشنفکری دینی به‌طور خاص مواجه بوده است؟ چه تأثیرهایی بر جریان روشنفکری گذاشته است و یا اینکه چه تأثیری را از آن پذیرفته است؟ و اینکه صورت‌بندی شما از رابطه حوزه علمیه قم، با جریان روشنفکری چگونه است؟

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی تصریح کرد: برای اولین‌بار در نظام آموزشی کشور، رشته فقه سیاسی در مقطع ارشد و دکتری در حوزه علمیه و مراکز آموزشی پژوهشی حوزوی و حوزوی – دانشگاهی تدریس می‌شود و حوزه علمیه از نظر فقه سیاسی، از جایگاه بی‌بدیل و ممتازی در سطح جهان برخوردار است.

حجت‌الاسلام والمسلمین نجف لک‌زایی در نشست «علوم سیاسی در یکصد سال اخیر»، از سلسله نشست‌های یکصدمین سال بازتأسیس حوزه علمیه قم، عنوان کرد: پژوهش‌های مختلفی بر این بحث صحه گذاشتند که سیاست جزء ذاتیات اسلام است و نه جزء عرصیات.

وی بیان کرد: پیامبر اسلام ﷺ مبارزه بی‌امان با طاغوت‌ها را شروع کردند که نتیجه آن، تشکیل دولت اسلامی در مدینه بود و بعداً حکومت اسلامی و دولت اسلامی در قالب‌های مختلفی تاوam پیدا کرد و هیچ مسلمانی، اسلام فارغ از سیاست یا جامعه اسلامی بدون دولت اسلامی را تصور نمی‌کرد؛ به‌همین خاطر خیلی سریع دانش متناسب با دولت در جهان اسلام تولید شد.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی ادامه داد: این نگرش را در آثار فلاسفه تحت عنوان دولت فاضله، مدینه فاضله، علم مدنی و... می‌بینیم؛ مثلاً کتاب احصاءالعلوم فارابی که کتابی در طبقه‌بندی علوم است، جایگاه خاصی برای علم مدنی، فلسفه مدنی و فقه مدنی در نظر گرفته شده است و آثار مختلف مستق‌لی نیز، در باب فلسفه سیاسی اسلام تدوین کرده است.

وی اضافه کرد: در میان فقها نیز مرحوم سیدمرتضی ^{رحمته‌الله}، رساله مستق‌لی در باب همکاری با دولت با عنوان فی‌العمل مع سلطان دارد. متکلمان و مفسران نیز، ذیل آیات سیاسی این امر را مورد توجه قرار دادند.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی، با بیان اینکه در دوره‌های مختلف متون مختلفی نوشته شده است، افزود: در دوره صفویه، فقیه بزرگی مثل محقق سبزواری کتاب مفصلی درباره سیاست اسلامی با عنوان روضة‌الانوار عباسی می‌نویسد و این امر در دوره قاجاریه نیز، ادامه پیدا می‌کند و در دوره مشروطه هم علمای بزرگ وارد صحنه می‌شوند و کتاب‌ها و رساله‌های مهمی درباره دولت مشروطه می‌نویسند که مشهورترین آن، تنبیه‌الامة وتزیه‌الملمة از آیت‌الله نائینی ^{رحمته‌الله} است.

وی گفت: از اواخر سلسله قاجار تلاش برای جدایی دین از سیاست آغاز شد. در دوره پهلوی اول هم، از جانب سلسله پهلوی و هم روشن‌فکران غرب‌زده و شرق‌زده، تلاش شد که اسلام را یک دین و مکتب فاقد سیاست تعریف کنند و در این زمینه، تلاش‌های گسترده‌ای صورت گرفت.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی ادامه داد: در مرحله ایران، تلاش آنان برای دین‌زدایی بود در قدم دوم، اگر موفق به دین‌زدایی نمی‌شدند، سیاست‌زدایی از دین را دنبال می‌کردند؛ یعنی یک دین به‌شکل صوری و نمادین داشته باشیم؛ اما این دین از سیاست جدا باشد.

وی بیان کرد: در مقابل این تلاش‌ها عکس‌العمل‌هایی از دهه ۴۰ و ۳۰ صورت گرفت و در نهایت، منجر به یک سلسله قیام‌هایی از جمله قیام ۱۵ خرداد و در نهایت انقلاب اسلامی ایران شد. متن مهمی که در این مقطع تدوین شد، کتاب ولایت فقیه از امام ^{رحمته‌الله} بود که در بهمن ۱۳۲۸ تدریس شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی اظهار کرد: البته در فاصله دهه ۲۰ تا دهه ۴۰ آثار دیگری هم، با رویکرد سیاسی نوشته شد و نویسندگان تلاش کردند که نظریه اسلام درباره دولت و حکومت را بیان کنند؛ ولی همزمان با این امر، نویسندگانی هم در سطح جهان اسلام، با نگرارش متونی تلاش کردند که اثبات کنند، سیاست یا جزء ذاتی اسلام نیست و یا اینکه اگر هم، از اجزای ذاتی اسلام است، جزء

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی مطرح کرد

نگاهی بر علوم سیاسی در یکصد سال اخیر حوزه علمیه قم

رونق بیشتری گرفت و تا امروز نیز فعالیت می‌کند. مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی ^{رحمته‌الله}، جامعة المصطفی العالمیه، دانشگاه مفید، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و مرکز تحقیقات و حکومت اسلامی خبرگان نیز، در این زمینه فعالیت می‌کردند.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی عنوان کرد: امروز به وضعیت پائباتی از نظر مطالعات سیاسی اسلامی در آموزش و پژوهش رسیده‌ایم.

آموزش علوم سیاسی

وی اظهار کرد: حوزه علمیه در عرصه آموزش علوم سیاسی و مطالعات سیاسی اسلامی خودکفاست؛ یعنی تمامی مقاطع مطالعات سیاسی در مراکز وابسته به حوزه یا مراکزى که از میان حوزویان دانش‌پژوه، دانشجو و طلبه می‌پذیرند، برقرار است. دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری در مراکز منتهی به صدور مدرک رسمی دانشگاهی و هم، سطح دو، سطح سه و سطح چهار حوزه، در مراکز منتهی به صدور مدرک حوزوی در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف وجود دارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی افزود: برای اولین‌بار در نظام آموزشی کشور، رشته فقه سیاسی در مقطع ارشد و دکتری در حوزه علمیه و مراکز آموزشی پژوهشی حوزوی و حوزوی – دانشگاهی تدریس می‌شود. حوزه علمیه از نظر فقه سیاسی، از جایگاه بی‌بدیل و ممتازی در سطح جهان برخوردار است؛ یعنی دانشی که در عرصه فقه سیاسی تولید می‌شود، در مراکز آموزشی و پژوهشی غیرحوزوی، چه در ایران و چه فراتر از ایران نداریم.

وی ادامه داد: رشته فلسفه سیاسی اسلام نیز، در مقطع دکتری در مراکز آموزشی پژوهشی حوزوی – دانشگاهی فعال است. حوزه مطالعات منطقه‌ای، حوزه روابط بین‌الملل حوزه و گرایش‌های مختلف در ذیل مطالعات سیاسی یعنی رشته علوم سیاسی گرایش مسائل ایران، گرایش اندیشه سیاسی، گرایش سیاست‌گذاری عمومی در مراکز آموزشی حوزوی – دانشگاهی در شهر مقدس قم تدریس می‌شود. رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی اضافه کرد: در دهه ۶۰ وقتی کلاس‌های آموزش سیاسی در قم برگزار می‌شد، اساتید بسیار کمی در قم داشتیم و اکثر اساتید از تهران می‌آمدند؛ اما امروز در همه مقاطع در قم اساتید حوزوی داریم و حتی فارع‌التحصیلات حوزوی ما در مقطع دکترای علوم سیاسی، در دانشگاه‌های مختلف حضور دارند و از کیفیت علمی بسیار بالایی هم برخوردار هستند.

پژوهش‌های علوم سیاسی

وی بیان کرد: در بخش پژوهش، امروز مراکز مختلف پژوهشی در حوزه مطالعات سیاسی اسلامی وجود دارد. پژوهشگاه علوم سیاسی با سه‌گروه پژوهشی علوم سیاسی، فقه سیاسی و فلسفه سیاسی فعال است و تاکنون بیش از ۲۰ اثر در این پژوهشکده منتشر شده است. این پژوهشکده، چهار مجله تخصصی علوم سیاسی در حوزه مطالعات سیاسی اسلامی دارد که فقط مجله فقه و سیاست، به زبان فارسی است و سه مجله دیگر، غیرفارسی (یک مجله انگلیسی و دو مجله عربی) است.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی افزود: مرکز تحقیقات حکومت اسلامی، با فصلنامه علمی پژوهشی حکومت اسلامی، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی ^{رحمته‌الله} با مجله

بود، در این مقاله مورد بررسی قرار نگرفت.

حجت‌الاسلام والمسلمین خسروپناه خاطرنشان کرد: اولین مواجهه‌ای که در حوزه علمیه قم شکل گرفت، مواجهه فلسفی بود و توسط فاضل‌تونی و رفیعی قزوینی ^{رحمته‌الله} محقق شد؛ چه اینکه این‌ها اولین کسانی بودند که متوجه شدند، روشنفکری بیشتر از آنکه منجر به التقاط بشود، الحاد را در پی دارد و از این‌رو علوم معقول را در حوزه رواج دادند. این استاد حوزه و دانشگاه افزود: اما اولین کسی که مستقیماً به مواجهه فلسفی با جریان روشنفکری پرداخت، علامه طباطبایی بود و المیزان او را می‌توان نمونه بارزی از این مواجهه در نظر گرفت. همچنین کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم با این دغدغه نگاشته شده است. شاگرد ایشان شهید مطهری هم، در همین مسیر قدم برداشت و گراف نیست، اگر بگوییم تمام آثار او در ذیل دغدغه مواجهه با روشنفکری جای می‌گیرد.

وی در تبیین دومین، سومین و چهارمین مواجهه حوزه علمیه قم با جریان روشنفکری، گفت: مواجهه دوم مواجهه کلامی است که امثال حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی ^{رحمته‌الله} برچمدار آن هستند و مواجهه سوم که جلودار آن حضرت آیت‌الله سبحانی است، مواجهه فلسفی – کلامی است؛ نه اینکه فلسفی محض و یا کلامی محض باشد.

علمی پژوهشی معرفت سیاسی و گروه پژوهشی سیاست در پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، با مجله آیین حکمرانی در حال فعالیت هستند.

وی با بیان اینکه در جامعة المصطفی نیز، گروه‌های علوم سیاسی، فقه سیاسی و فلسفه سیاسی فعال هستند که آن‌ها نیز، مجلاتی را منتشر می‌کنند، گفت: بیش از ۱۵ مجله معتبر با درجات معتبر علمی در حوزه مطالعات سیاسی اسلامی در قم منتشر می‌شود که این‌ها غیر از کتاب‌هایی است که توسط مراکز مختلف منتشر می‌شود.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی یادآور شد: امروزه آثار فراوانی در عرصه مطالعات سیاسی اسلامی با کیفیت بالا اعم از کتاب، مجله، رساله‌های دکتری و ارشد در قم تولید می‌شود و منابع درس‌های مربوط به اندیشه سیاسی اسلام و مطالعات سیاسی اسلامی، توسط همین مراکز آموزشی پژوهشی تأمین می‌شود.

وی اضافه کرد: بعد از سخنرانی که رهبر معظم انقلاب در عید مبعث سال ۱۳۹۹ درباره اینکه قرآن کتاب حکمرانی ماست و ما باید آیین حکمرانی خودمان را از قرآن کریم اخذ کنیم، داشتند، در مراکز آموزشی و پژوهشی سیاست اسلامی در قم بحث حکمرانی اسلامی مطرح شد و امروز می‌تویم، ادعا کنیم که مراکز مطالعات سیاسی حوزه علمیه؛ اعم از جامعة المصطفی و مراکز حوزوی – دانشگاهی در مرزهای دانش علوم سیاسی در مقیاس جهانی حرکت می‌کنند.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی اظهار کرد: به‌طور معمول وقتی بحث علمی وارد کشور می‌شود، عمده مراکز علمی و پژوهشی، شروع به ترجمه آثار دیگر کشورها می‌کنند و غافل می‌شوند که باید تولیداتی متناسب با فرهنگ بمانی، مشکلات و نیازهای بومی خودمان داشته باشیم؛ اما در حوزه علمیه و مراکز آموزشی پژوهشی حوزوی در علوم سیاسی این اتفاق رخ نداد و از همان سال‌های ابتدایی، دغدغه تربیت محقق و نظریه‌پرداز اسلامی مطرح بود؛ به‌همین خاطر امروز کرسی‌های نظریه‌پردازی سیاسی متنوعی به‌تأیید هیئت داوران هیئت‌های حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی رسیده است.

وی ادامه داد: با همین رویکرد، بخشی از پژوهشگران مطالعات سیاسی و مراکز پژوهشی ما، وارد عرصه مطالعات حکمرانی اسلامی شدند که آیا در فرهنگ اسلامی در علوم اسلامی در مکتب اسلام می‌توانیم، از حکمرانی اسلامی سخن بگوییم یا نه؟ اگر می‌توانیم، تعریف، ارکان و هدف آن چیست؟

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی بیان کرد: حکمرانی در دنیا برای این مسئله مطرح شد که از حجم تکالیف و فعالیت‌های دولت‌ها کاسته شود. بخش‌های مدنی و مردم وارد شوند و بخشی از امور را به دست بگیرند و برای حل مسائل جامعه، کنشگران عرصه‌های مختلف دور میزبینند، آن مسئله را تجزیه و تحلیل کنند و با کمک و هم‌افزایی هم، راه حل پیدا کنند.

وی با بیان اینکه این رویکرد که با انقلاب اسلامی وارد جامعه ما شده بود، امروز با مطالعات حکمرانی اسلامی تقویت می‌شود، اضافه کرد: در تحقیقاتی که صورت گرفته است، پژوهشگران بیان کردند که دغدغه حکمرانی اسلامی، هدایت و حرکت جامعه از وضع موجود به وضع مطلوب است؛ یعنی پیشرفت اسلامی، نقطه مرکزی این حکمرانی قرار گرفته است.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی افزود: هدف حکمرانی اسلامی، اقامه دین است؛ یعنی اگر می‌خواهیم، جامعه به‌لحاظ مادی و معنوی به پیشرفت برسد، باید حکمرانی اسلامی را در ابعاد مختلف پیاده کنیم و لازمه این کار، اقامه دین است و برای اقامه دین، به شناخت دین نیاز داریم. وی بیان کرد: قرآن کریم می‌فرماید: «وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» جنّ و انس را نیافریدم، مگر برای آنکه مرا بپرستند». اگر رابطه عبودیت ما با خدا بخواهد، به –معنای

مواجهه چهارم مواجهه‌ای است فعلاًنه، به‌خلاف مواجهه‌های گذشته که همیشه در مقام پاسخ بودند. در این مواجهه به سراغ سؤالات جهان مدرن رفته و فارغ از اینکه غرب چه جواب‌هایی به آنها داده است، به پاسخ پرداخته می‌شود. عمر این مواجهه به ۲۰سال قبل باز می‌گردد و در قالب فلسفه‌های مضاف رواج پیدا کرده است. مباحثی که تحت عنوان فقه‌الاجتماع، فقه حکمرانی، فقه سیاسی، فقه اقتصاد، فقه نظام‌های اجتماعی و... مطرح شده‌اند، در قالب این مواجهه صورت‌بندی می‌شوند. در میان مواجهه‌های صورت‌گرفته، چنین مواجهه‌ای از مطلوبیت بیشتری برخوردار است؛ هرچند مواجهه آرمانی آن است که حوزه علمیه، تولید سؤال برای تمدن غرب داشته باشد؛ کما اینکه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، سؤالاتی برای تمدن غرب ایجاد کرده‌ایم؛ اما در حال حاضر تمدن غرب بر جهان حاکم است و به‌لحاظ جامعه‌شناختی همه ما انسان ایرانی مسلمان غربی هستیم؛ چراکه به هرحال متأثر از مفاهیم غربی می‌باشیم. انسان نمی‌تواند از مفاهیم عصر خودش یا حداقل از پیرش‌های آن منفک باشد.

وی همچنین در تبیین مواجهه پنجم و ششم افزود: در مواجهه پنجم که نواندیشان دینی آن را رهبری می‌کنند، به فقهی‌سازی مفاهیم مدرن پرداخته شده است. این جریان همانند روشنفکران دینی، دین را به ذاتی و عرضی تقسیم می‌کنند و گزاره‌های عرضی دین را تاریخ مصرف‌گذشته دانسته و سعی می‌کنند، خلأ آنها را با توجیه فقهی مفاهیم غربی جبران نمایند.

مواجهه ششم که جریان سنتی آن را رقم می‌زند، مسامحتاً عنوان مواجهه را با خود حمل می‌کند؛ چراکه دغدغه مواجهه در آنها وجود ندارد و در واقع مسئله آنها، دنیای معاصر نیست؛ هرچند گاهی به برخی از مسائل آن پاسخ بدهد.

دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در پایان متذکر شد: یک مواجهه‌ای می‌توانست، در حوزه‌های علمیه شکل بگیرد و آن مواجهه عرفانی با جریان روشنفکری بود که البته چنین اتفاقی رخ نداد و ظرفیت مباحث عرفانی در این راستا به‌کار گرفته نشد.

کامل تحقق پیدا کند، باید بگوییم: لازمه عبادت خدا و شکل‌گیری رابطه عبودیت این است که از خدا اطاعت کامل کنیم.

وی با بیان اینکه در دین آمده است که همه عرصه‌های زندگی ما را پوشش بدهد؛ زیرا هدایت باید در همه عرصه‌ها اتفاق بیفتد، گفت: اگر بخواهیم در همه عرصه‌های زندگی از خدا اطاعت کنیم، لازمه آن، شناخت دستورات خدا در عرصه‌های مختلف است؛ یعنی ما در عرصه سیاست، اقتصاد، فرهنگ، مدیریت، خانواده و... باید دستورات خدای متعال را بدانیم، تبیین و ترویج کنیم و رسالت حوزه علمیه نیز، استخراج، استنباط و کشف آموزه‌های دینی از منابع اصیل اسلامی، معرفی آن به مردم و تبلیغ و ترویج در میان جهانبانی است.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی ادامه داد: عالمان سیاست اسلامی، با توجه به اینکه عهده‌دار تأمین رویکرد راهبردی جامعه اسلامی هستند، موظف‌اند که آموزه‌های اسلامی را در عرصه‌های مختلف در حوزه الهیات سیاسی، الهیات حکمرانی، فقه سیاسی، فقه حکمرانی، حکمرانی فقهی، اخلاق سیاسی، اخلاق حکمرانی و حکمرانی اخلاقی و معنوی، کشف، استخراج و استنباط کنند.

وی افزود: امروز مراکز آموزشی و پژوهشی مطالعات سیاسی در مسیر خویی حرکت می‌کنند چ این وعده خداوند است که فرمود: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾؛ آنان که در (راه) ما (به جان و مال) جهد و کوشش کردند، محققاً آنها را به راه‌های (معرفت و لطف) خویش هدایت می‌کنیم و همیشه خدا یار تنگ‌واریان است.». رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی اظهار کرد: از زمان شکل‌گیری این ماجرا در حوزه علمیه و مراکز جانبی مثل دانشگاه باقرالعلوم ^{رحمته‌الله}، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی ^{رحمته‌الله}، جامعة المصطفی و... رویکرد وحدت‌گرا و هم‌افزا بوده است که تجمیم منابع انسانی باید برای پیشرفت اسلام و تحقق دولت اسلامی، جامعه اسلامی و تمدن اسلامی اتفاق بیفتد؛ همچنین همکاری خوبی بین اساتید حوزوی و دانشگاهی صورت گرفت.

وی تصریح کرد: حمایت تعداد زیادی از اساتید دانشگاه‌ها، تولیدات در مراکز آموزشی و پژوهشی حوزوی و تأسیس وانجمن مطالعات سیاسی حوزه در پیشرفت‌هایی که در عرصه مطالعات سیاسی اسلامی اتفاق افتاد.

حجت‌الاسلام والمسلمین لک‌زایی، با تأکید بر اینکه مطالعات سیاسی اسلامی ما امروز برچمدار سیاست متعالیه در سطح جهان است، یادآور شد: یکی از اساتید غربی، در گزارشی از سفر به قم آورده بود، در قم فصلنامه علوم سیاسی منتشر می‌شود؛ البته این علوم سیاسی غیر از علوم سیاسی است که در غرب مطرح می‌شود و یک علوم سیاسی مبتنی بر اسلام و زبان سیاسی اسلام است.

وی تأکید کرد: تلاش‌هایی که در مجموعه مطالعات سیاسی اسلامی شده است، باعث شده که به زبان سیاسی اسلام برگردیم و زبان سیاسی اسلام را از اشغال علوم سیاسی غربی خارج کنیم.

رئیس پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی ادامه داد: همان‌طور که انقلاب اسلامی، کشور ایران و مردم ایران را از اشغال و زیر سلطه غرب بودن نجات داد، مراکز آموزشی و پژوهشی حوزوی – دانشگاهی نیز توانستند، علوم سیاسی را از اشغال اندیشه‌های سکولاریستی غربی آزاد کنند و علوم سیاسی اسلامی، ایرانی و بومی را تأسیس کنند.

وی در پایان گفت: امیدوارم، ورود مراکز آموزشی و پژوهشی ما به عرصه و باعث حکمرانی، باعث شناخت دقیق آسیب‌های مختلفی که در کشور و جهان اسلام برای اقامه دین داریم، شود و بتوانیم، در سال‌های آتی بحث اقامه دین را با بهره‌گیری از فناوری‌های نو می‌توانستند، علوم حکمرانی اسلامی در اختیار ما قرار می‌دهد، به‌نحو جدی‌تری پیگیری کنیم و به حل مسائل مبتلابه جامعه و کشور بپردازیم.